

'Ōrero a Jessie Poroi fānauhia fanaurāi

ŌRO'A HA'AMAURA'A 'EI MERO NŌ TE FARE VĀNA'A
MAHANA MĀ'A 09 Ō TITEMA MATAHITI 1978

E hoa here mā, i roto i nā «Hīro'a» e pae i mā'iri a'enei, 'ua tai'o mai tātou i te 'ā'ai o te Fare Vāna'a mai tōna ha'amau-ra'a-hia mai, i te matahiti 1978 e tae roa mai i teie 'anotau.

E ha'amata tātou, ma te 'ōrero a Jessie Poroi

AROHARA'A

E te Tōmitara teitei ē,
Te mau tahu'a i raro a'e i tō mana, tei rahi
'e tei iti te mana,
'Ia ora i tō tātou fāreireira'a,
Tō te FARE VĀNA'A ē,
'Oe tei riro 'ei ana vaha rau i teie tau nō
tātou ;
'Oe tei fa'ataratarahia ana e te mau toa 'o
tei ta'iruru mai i teie hepetoma,
'Ia ora i tō tātou fāreireira'a,
Tō te Fare U'i 'Āpī nei,
'Oe teie e fa'aara nei i tā tātou mau peu
nā roto i te mau rāve'a fa'a'ana'anatae i te
u'i hou,
'Ia ora i tō tātou fāreireira'a,
Teie naho'a ē, te mau feti'i 'e te mau hoa
i 'āmui mai, tei 'ore i 'āmui mai, tei roto
i te mau fare utuutura'a, i roto i te fare
tāpe'ara'a, 'outou 'o tē tere ra nā te moana
'e nā reva, 'outou e noho nei i te ātea ;
Tō Porinetia tā'āto'a e fa'aro'o mai ra ;
'Ia rahi, 'ia tuetue (me'ume'u),
'Ia 'ōta'ata'a te aroha mai teie atu nei ē
pe'e noa atu te fenua.

PARAU TUPUNA

Teri'ifa'atau-a-hou- Te hau i hau roa a
Tairapa.
E aha i Tairapa ai ?
Nā roto i tōna autaea'era'a i te ari'i Pōmare
IV, i te hō'ē mahana, 'ua arata'i 'oia ia
Teri'ifa'atau i Mitirapa.
'E i reira, 'ua parau atura te ari'i : « tē topa
nei au i tō 'oe i'oa, 'o Tairapa, nō te mea, nō
tai mai 'oe i te haerera'a mai ».
Riro atura ia 'o Teri'ifa'atau-a-hou-a-
Tairapa.

'O Vai 'o Tairapa ?
'Ua fānauhia 'oia i Huahine. E ihitai i tōna
'āpīra'a, nā ni'a i te mau pahī pātia tohora,
i te mau pahī ho'o tauiha'a. 'Ua tere 'oia nā
Marite mā, nā 'Auteraria mā 'e Havai mā.
Nō reira i 'aravihi ai i te reo Farāni, te reo
Peretāne 'e te reo Pāniora.

E tahu'a tuiro'o i tōna tau i Huahine.
Huahine Nui,
Huahine Nui te ti'ara'a o te mata o te
to'erau
Huahine, hu'ahu'a te aru,
Marama pūpū fatifati
Mārō te heiva

Mou'a i ni'a 'o Maufene
E marae tei raro, 'o To'erauroa
E'outu tei tai, 'o To'erauroa
'Ia mau te iāti i te va'a, 'a ro'ohia 'oe e te
mata'i Tefa'aruroa
Tefa'aruroa ē, tei tahirihia na i te tahu'a
I tae mai ai i 'Eimeo Nui, te rara varu

'A noho i te nohora'a mātāmua ia
Tetuaiteira i Mahuru, nō te 'ōpū ari'i nō
'Afareaitu. 'Ua fānau ia Ta'atari'i
'A he'e te tua : Tetutau – Fanaura'i
'A noho i te nohora'a piti ia Taaoa –
'Aimata a Tehanai, mo'otua nō Paraita, 'ua
fānau ia Ta'atari'i,
'A he'e te tua : Tetuaaoa – Farefare –
Teroroitihī'ora'i – Paherena'ona'o
'O Paherena'ona'o-i-te-Pōrionu'u, 'o vau
nei ia.
E'ōrero tu'iro'o 'o Tairapa rahi ta'a noa i te
ha'ari, e tietie parau, e 'auvaha parau 'oia i
rotopū i te ari'i 'e te mau 'atimarara.
Nō reira i tāparu ai i te Ari'i Pōmare IV ē,
'ia tu'u 'oia i tōna rima i ni'a i te anira'a a
Farāni nō te fa'ariro ia Tahiti 'ei hau tamarū
Farāni.
'Aita e ta'ata e ta'ahi noa a'e i tō te tahi 'ē
ra marae, 'ia ha'apa'o rā i tō rātou iho.
Nō te marae tupuna i ta'ahia ai ē : e
ihotupu, e 'āi'a.
E'ere au i te tīpe'e
E'ere au i te 'aihamu
E'āi'a tumu tō'u
E Atua tō'u
E fare upu tō'u
E marae tō'u
E peu tā'u
E reo ho'i tō'u

Jessie Poroi

TE REO

Te reo nei, 'o te hō'ē ia tao'a faufa'a rahi
roa i roto i tō tātou orara'a nei.
Nā te reo i rahu i te fenua,
Nā te reo i rahu i te ta'ata
Nā te reo i hema ai tātou
Nā te reo i tupu ai te mau 'ohipa ato'a mai
tā tātou e 'ite nei i teie taime.
'E te fa'aro'ora'a tātou i te mau taime ato'a
i te reo nō te mau basileia ato'a, te reo nō
te Pōritita, te reo nō te fa'aro'o, te reo nō
te mau fa'aana'anataera'a mana'o 'e tē vai
atura ra, 'ia vevovevo mai nā roto i teie
mau rāve'a ha'apararera'a reo.
I mūta'a iho, 'ua ora noa tō tātou mau
tupuna nā roto noa i te reo,
« E tō mātou mau metua i ō ra, 'a
fa'ari'i mai i tō mātou 'ā'au mēhara 'e te
fa'ataratara i tō 'outou 'aravihi ! ».
'A tae mai ai te pāpā'i, 'a tae ato'a mai te
fa'atau i roto i te ferurira'a ; 'a moe ato'a tā
tātou mau peu mā'ohi tumu.

'O tā tātou ia e rohi nei i teie mahana, e
'ere ānei ?
'A tupu mai ai nā mana'o e piti :
'A tahi : Tē tāmāu-noa-ra'a ia 'oe, teie
nūna'a, nā roto i te tauturu i te tahi pae 'o
tē feruri nei 'e 'o tē rahi nei i ni'a i te mau
ha'api'ira'a i tō tātou reo.
'A piti : Te tauturura'a ia i te tahi pae 'o tē
fifi nei i roto i te 'ohipa utuutu.
E aha taua fifi ra ?
'O tē 'ore ia e nehenehe i te tātara nā roto
i tō tātou reo, vetahi mau tumu parau
nō ni'a i te pae utuutu, pae rā'au, te pae
rāpa'aura'a i te mau mā'i e rave rahi.
Nō reira, e te u'i 'āpī ē, 'a tū i ni'a, 'a 'imi, 'a
ui, 'a fa'a'ite mai ia 'oe ē, 'o vai 'oe !...
To'erau ē, To'erau ē,
Tefa'aruroa ē, 'a fā mai na,
'A tono mai i tō 'oe mana
Tuma'are tei tō i Umarea
'Ei Pōrionu'u nei taua e fāreirei ai !
'Ia ora te reo Tahiti !
'Ia ora 'o Porinetia ! ♦